

EIERSKAPSKONTROLL

OVERORDNET EIERSKAPSKONTROLL

HAMAR KOMMUNE 2023

Postboks 84, 2341 Løten
Telefon: 62 43 58 00
<https://www.revisjon-ost.no>
E-post: post@rev-ost.no
Org. nr.: 974 644 576 MVA

Forord – om rapporten

Denne rapporten er bygget opp med et kort sammendrag som går gjennom hovedfunnene og konklusjonen i eierskapskontrollen i første kapittel. I kapittel 5-7 følger utdypende data og vurderinger.

Vi har valgt å benytte en «trafikklysmode» for å illustrere hva vi mener er i henhold til krav på området, det som er godkjent med merknad, og det som ikke er i henhold til krav på området. Hver vurdering blir merket med henholdsvis grønt, gul/oransje og rødt.

Rapporten er utarbeidet med et digitalt tilsnitt og innehar lenker til ulike seksjoner av rapporten. Dette skal gjøre det enklere for leseren å navigere i rapportens innhold. Det er også lenket til de kilder som er digitalt

tilgjengelige, for en mer interaktiv opplevelse av rapporten.

Rapporten er bygget opp etter NKRFs krav til sluttrapport i Standard for eierskapskontroll (RSK 002). Dette innebærer minstekravene til

- sammendrag,
- informasjon om bestillingen (kap. 1),
- problemstillingene (kap. 5-7),
- valg av metoder og vurdering av datagrunnlag (kap. 4),
- kriterier (vedlegg A),
- presentasjon av data (kap. 5-7),
- vurderinger (kap. 5-7),
- konklusjon (kap. 8),
- anbefalinger (kap. 9),
- referanser (kap. 11) og
- kommunedirektørens uttalelse (kap. 10).

Vi vil takke kontrollutvalget for oppgaven, og administrasjonen for tilrettelegging for en best mulig og effektiv gjennomføring av eierskapskontrollen.

Vi håper at leseren finner nytte i rapporten og vil benytte denne videre i forbindelse med en trygg og god forvaltning av tjenestoområdet.

Løten, den 09.08.2023

Magnus Michaelsen
Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Gjertrud Aas Moen
Utøvende forvaltningsrevisor

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn for prosjektet	5
2	Formål og problemstillinger	5
3	Avgrensninger.....	5
4	Metode for revisjonen.....	6
4.1	Dokumentstudier	6
4.2	Intervjuer	6
4.3	Verifisering av innhentet data.....	6
5	Problemstilling 1 – Regler og føringer for eierskapsoppfølging.....	7
5.1	Kriterier for problemstilling 1.....	7
5.2	Innhentet data.....	7
5.3	Revisors vurdering.....	10
6	Problemstilling 2 – Oppfølging av kommunens føringer.....	13
6.1	Kriterier for problemstilling 2.....	13
6.2	Innhentet data.....	13
6.3	Revisors vurdering.....	15
7	Problemstilling 3 – Rapportering og kommunikasjon.....	17
7.1	Kriterier for problemstilling 3.....	17
7.2	Innhentet data.....	17
7.3	Revisors vurdering.....	18
8	Konklusjon	21
9	Anbefalinger	22
10	Kommunedirektørens uttalelse.....	23
11	Referanser	26
11.1	Internettreferanser	26
	Vedlegg A: Kriterier	27

Sammendrag

Det følger av kommuneloven § 23-2, pkt. d, at kontrollutvalget skal påse at det blir gjennomført kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll). I sak 18/23 bestilte kontrollutvalget i Hamar kommune en overordnet eierskapskontroll rettet mot eierforvaltningen i Hamar kommune. Overordnet eierskapskontroll er omtalt i kontrollutvalgets plan for eierskapskontroll for 2020-2023. Revisjon Øst IKS har fått i oppdrag å gjennomføre dette prosjektet.

I eierskapskontrollen har vi hatt tre problemstillinger:

1. Har kommunen et overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt?
2. Hvordan sikrer kommunen at eierrepresentantene kjenner til og følger de retningslinjer og føringer som er lagt til grunn, og at selskapsstyrene har nødvendig kompetanse
3. Er det opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene som sikrer kommunestyret reell innflytelse på eierstyringen?

Selve eierskapskontrollen ble gjennomført i perioden april til juli 2023. Det er innhentet diverse dokumentasjon, både fra kommunens hjemmeside og fra leder av eiersekretariatet. Dokumentasjonen består av Eiermelding fra Hamar kommune, politiske saker behandlet i kommunestyret og formannskapet, styringsdokumenter for Hias IKS, opplæringsmateriell for folkevalgte m.m.

Det er gjennomført intervju med leder i eierskapssekretariatet. Kommunens dokumentasjon og praksis er vurdert mot kriterier utledet fra kommuneloven og KS anbefalinger om eierstyring.

Konklusjonen vår etter den overordnede eierskapskontrollen er at Hamar kommune har eierskapsmelding og vedtak som inneholder tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsstyring. Eierskapsmeldingen inneholder eierprinsipper for kommunen, formål med kommunens eierinteresser i selskaper og virksomheter og oversikt over selskaper, kommunale foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresser i, jf. kommuneloven § 26-1.

Eiermeldingen er imidlertid ikke behandlet i kommunestyret i valgperioden 2019-2023. Dette innebærer at kommunestyret ikke har tatt stilling til kommunens eierstrategi i inneværende valgperiode. Opplæringen av folkevalgte om eierstyring og kontroll ble ikke gjennomført i nåværende valgperiode på grunn av koronarestriksjoner i kommunen. Dette betyr at kommunen ikke har sikret at kommunens eierrepresentanter har nødvendig kunnskap om kommunens eierstrategier og eierstyring. Vi vurderer at det er noen svakheter knyttet til rutinene for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskaper. Dette kan medføre en risiko for kommunens eierstyring og kommunestyrets reelle innflytelse over eierstyringen.

Vi har likevel sett at det i valgperioden er behandlet saker knyttet til eierskap og strategier for nye eierskap. Men sett i lys av at det i ny kommunelov ble lagt føringer for å omdanne såkalte § 27-samarbeid til andre organisasjonsformer i henhold til ny kommunelov, så har mangelfull opplæring og ikke behandlet eierstrategi utgjort en risiko for at eierstyringen ikke er utført i tråd med kommunens strategier for eierskapene.

Med utgangspunkt i våre vurderinger og konklusjoner, har vi følgende anbefalinger:

- Hamar kommune må sørge for at eierskapsmeldingen legges frem og behandles i kommunestyret minst en gang i valgperioden.
- Hamar kommune må sørge for å få gjennomført opplæring av folkevalgte om eierstyring og kontroll tidlig i valgperioden.
- Hamar kommune bør legge frem en årlig rapport om eierskapsforvaltningen og tilstanden for selskapene for formannskapet, eventuelt for kommunestyret (økonomi og spesielle saker), jf. KS anbefaling nr. 4.

1 Bakgrunn for prosjektet

I henhold til kommuneloven § 23-2, punkt d, skal kontrollutvalget påse at det blir gjennomført kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i selskaper mv., såkalt eierskapskontroll. Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover, forskrifter, kommunestyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring, jf. kommuneloven § 23-4.

Fra plan for eierskapskontroll for Hamar kommune for 2020-2023 blir det vist til at oppfølging av kommunens prinsipper for eierstyring/eierskapspolitikk er prioritert på bakgrunn av generelle utfordringer/risiko knyttet til styring av fristilte selskaper og i tillegg politisk interesse.

Kontrollutvalget i Hamar kommune fattet i møte 15.03.23, sak 18/23 Prioriteringer 2023 – Forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll, følgende vedtak: *Kontrollutvalget bestiller en overordnet eierskapskontroll for Hamar kommune.*

Det ble vist til at aktuelt tema/problemstilling kan være etterlevelse av kommunens vedtatte eierskapspolitikk/prinsipper for eierstyring og KS sine anbefalinger på området.

2 Formål og problemstillinger

Formålet med den overordnede eierskapskontrollen er å undersøke hva slags overordnet system, retningslinjer og føringer kommunen har for eierskapsforvaltning, samt hvordan kommunen følger opp at disse etterleves. Dette belyses ved å besvare følgende problemstillinger:

1. Har kommunen et overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt?
2. Hvordan sikrer kommunen at eierrepresentanter kjenner til og følger de retningslinjer og føringer som er lagt til grunn, og at selskapsstyrene har nødvendig kompetanse?
3. Er det opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene som sikrer kommunestyret reell innflytelse på eierstyringen?

Problemstillingene omfatter en gjennomgang av opplæring av eierrepresentantene, og at valg av styre- og eierrepresentanter gjennomføres etter lover og anbefalinger. En sentral anbefaling når det gjelder valg av styre- og eierrepresentanter er at disse har tilstrekkelig med kunnskap om selskapene og selskapsstyring.

En overordnet eierskapskontroll vil være et godt utgangspunkt for risiko- og vesentlighetsvurderinger på området og gi et godt utgangspunkt for kontroll rettet mot enkeltelskaper.

3 Avgrensninger

Hensikten med en overordnet eierskapskontroll er å undersøke hvordan kommunens systemer og rutiner fungerer i praksis. En overordnet eierskapskontroll skal omfatte systemet, retningslinjer og føringer som er felles for alle selskapene som kommunen har eierinteresser i. Spesielle ting, og den enkelte eierrepresentants oppfølging i enkeltelskaper, er ikke omfattet av denne kontrollen, men må gjennomføres som egne eierskapskontroller rettet mot det enkelte selskap.

Hvordan kommunens systemer og rutiner fungerer i praksis vil ikke kunne besvares fullt ut i denne kontrollen. Det anbefales å gjennomføre eierskapskontroller for et utvalg av selskaper i tillegg. Dette kan for eksempel gjøres samtidig med forvaltningsrevisjoner i selskapene, noe som anses å være rasjonelt med hensyn til tidsbruk.

4 Metode for revisjonen

Når det gjelder valg av metode vil dette variere etter formålet med eierskapskontrollen og hvilke problemstillinger man ønsker svar på. For denne eierskapskontrollen har vi brukt dokumentstudier og intervju som metoder for datainnsamling, spørreundersøkelser anses ikke for aktuelt her. Alle data til undersøkelsen er innhentet i perioden april til juli 2023.

4.1 Dokumentstudier

Mye av undersøkelsens datagrunnlag bygger på skriftlig materiale, slik at dokumentstudier vurderes som en hensiktsmessig metode. Vi har foretatt en gjennomgang av innhentede dokumenter fra kommunen, herunder:

- Hamar kommunes Eiermelding – del I – Generell del (vedtatt i kommunestyret 25.09.2019)
- Hamar kommunes Eiermelding – del II – Selskapene (vedtatt i kommunestyret 25.09.2019)
- Kommunens delegeringsreglement
- Program og presentasjoner for folkevalgtopplæring 2016 (2020)
- Hamar kommuneplan 2018-2030. Samfunnsdel med langsiktig arealstrategi
- (Eierstrategi, årshjul handlings- og økonomiplan for Hias)
- Aktuelle kommunestyrevedtak som omhandler kommunens eierskapsstyring og -forvaltning

4.2 Intervjuer

I tillegg til dokumentstudier har vi gjennomført intervju 09.06.2022 med lederen av eiersekretariatet. Vi hadde på forhånd sendt oppstartsbrev med formål og problemstillinger for eierskapskontrollen. Intervju med nøkkelpersoner gir erfaringsvis mye informasjon. I tillegg til spørsmål, ble også kriteriene gjennomgått i intervjuet.

4.3 Verifisering av innhentet data

Dokumenter er verifisert av kommunen ved oversendelse. Det er utarbeidet referat fra intervjuet som har vært til gjennomsyn og godkjenning hos leder av eiersekretariatet. Rapporten er også sendt til gjennomsyn og uttalelse hos kommunedirektør i Hamar kommune.

5 Problemstilling 1 – Regler og føringer for eierskapsoppfølging

Har kommunen et overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt?

5.1 Kriterier for problemstilling 1

Følgende er en tabell med de kriterier vi har benyttet for å besvare problemstillingen og våre vurderinger av disse. Kriteriene er gjengitt i kortform. For en full utledning av kriteriene, se [vedlegg A](#). Tabellen er interaktiv og leseren kan gå rett til den enkelte vurdering ved å trykke på det enkelte kriteriet. Vurderingene er knyttet til de data som er samlet inn og som blir gjengitt i kapitlene nedenfor. Vi gjør derfor leseren oppmerksom på at vurderingene må sees opp imot de innhentede data i prosjektet.

	Kriterium 1	Kommunen utarbeider <u>eierskapsmelding</u> som inneholder kommunens prinsipper og eierstyring, over selskaper, foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresser i.
	Kriterium 2	Eierskapsmeldingen viser <u>kommunens formål</u> med sine interesser eller tilsvarende interesser i virksomhetene.
	Kriterium 3	Eierskapsmeldingen reflekterer også styringen av de interkommunale samarbeidene og andre virksomheter som kommunen har interesser i.
	Kriterium 4	Det er bestemt hvordan eierstyringen i kommunen skal organiseres og kommunen har rutiner for gjennomføringen.
	Kriterium 5	Prinsipper, beskrivelser og eventuelle rutiner bør omhandle de råd som KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll gir. Altså anbefalt praksis.

5.2 Innhentet data

5.2.1 Eierskapsmeldinger

Hamar kommune bruker uttrykket Eiermeldinger og ikke eierskapsmeldinger. De har Eiermeldinger som er inndelt i del I og del II, begge vedtatt av Hamar kommunestyre 25. september 2019. Konstituerende møte for kommunestyreperioden 2019-2023 ble avholdt 30. oktober 2019.

Eiermelding del I inneholder Eierprinsipper for kommunen. I tillegg omhandler den Hamar kommunes verdier, formålet med deltakelse i selskaper, roller og rolleforståelse og en del annen informasjon. Del I inneholder også et eget kapittel om organisasjonsformer, spesielt selskaper og foretak.

Eiermelding del II har oversikt over og informasjon om alle selskapene Hamar kommune har eierinteresser i. Det er også tatt med definisjoner av nøkkeltall i meldingen. I tillegg inneholder del II føringer som kommunen har vedtatt for eierskapet i det enkelte selskap. I Eiermeldingene står det at disse gjelder for kommunens eierskap i alle selskaper hvor kommunen har eierinteresser.

Kommunale foretak (KF) og interkommunale samarbeid organisert etter kommuneloven § 27¹ er ikke selskaper i tradisjonell forstand. Kommunen har likevel valgt å ta med også disse i Eiermeldingene, da hvert enkelt er underlagt et styre med ansvar for virksomheten.

¹ Samarbeid etter §27 i gammel kommunelov må få ny organisasjonsform innen 2023.

Følgende selskap, foretak og interkommunale samarbeid er omtalt i Eiermelding del II ²:

- Hamar Energi Holding AS
- Hamar Olympiske Anlegg AS (HOA)
- Ankerskogen svømmehall Hamar KF
- Hamar kino KF
- Hedmarken brannvesen
- Hedmark IKT
- Hedmarken interkommunale legevakt
- Hedmark revisjon IKS
- IKA Øst IKS
- Hias IKS
- Sirkula IKS
- Hias How2O AS
- MjøsAnker AS
- Klosser Innovasjon AS
- AVR Institute Norway AS
- (Andre selskaper med svært små eierandeler og strategisk eierskap)

Eiermeldingene er avgrenset mot administrativt vertskommunesamarbeid med hjemmel i kommuneloven kap. 20 (landbrukskontor, Hamarregionen utvikling m.fl.). Denne type samarbeid avviker i vesentlig grad fra de øvrige virksomhetene som er omtalt i meldingen.

Administrasjonen i Hamar kommune har i løpet av 2023 utredet og lagt fram saker for kommunestyret om omorganisering av de interkommunale samarbeidene (§ 27). Disse samarbeidene opphører fra 1. januar 2024 på grunn av regler i ny kommunelov. Hamar kommune har oversikt over eierskap i selskaper og foretak, både i tekst og figurer, på egne hjemmesider. ³

5.2.2 Eierprinsipper i Hamar kommune

I kapittel 4 i Eiermeldingen del I er eierprinsippene for Hamar kommune beskrevet. Kommunens formål med eierinteressene er definert som følger:

«Kommunens eierskap skal være forutsigbart og langsiktig. Formålet er å legge til rette for god og effektiv forvaltning og utvikling av selskaper hvor kommunen har eierinteresser, samt gi tydelige styringssignaler i samsvar med de målsettinger og strategier kommunen har for sitt eierskap». ⁴

Andre viktige prinsipper for kommunens eierskap er **åpenhet** og **informasjon**. Prinsippene innebærer at det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap, herunder kommunens valg og godtgjørelse til styrer. Det skal også være åpenhet om kommunedirektørens og administrasjonens rolle i de forskjellige selskapene/virksomhetene.

Selskapenes styrer og daglige ledere plikter å ivareta en offensiv og åpen informasjonspraksis overfor eierne og gi korrekt, tydelig og relevant informasjon tidligst mulig. Selskapene skal tilrettelegge for dialog mellom styrene og eierne. Kommunen forventer at selskaper som er omfattet av offentleglova, iverksetter tiltak som sikrer åpenhet og innsyn i samsvar med lovens krav. Eiermøter og generalforsamlinger skal som hovedregel være offentlige, hvis ikke noen av unntakene gir hjemmel for å lukke møtet og /eller holde dokumenter unntatt fra offentlighet.

² Vedtatt i kommunestyret 25.09.2019

³ <https://www.hamar.kommune.no/politikk-og-administrasjon/kommunens-organisering/eierskap-i-selskaper-og-foretak/>

⁴ Eiermelding del I – generell del, side 13

I Eiermeldingen del I er det også omtalt at de selskapene hvor kommunen har eierinteresser, skal opptre som ansvarlige samfunnsaktører. Kommunen ser for eksempel på sine selskaper som en del av virkemiddelapparatet for å nå klima- og miljømålsettingene som fremgår av kommuneplanens samfunnsdel og kommunalplan for klima og miljø. I selskaper der formålet ikke er politisk, stiller kommunen krav om avkastning til eier. I selskaper der virksomheten har karakter av næringsdrift skal kommunen stille de samme krav til avkastning på investert kapital, som det en privat eier vil gjøre.

5.2.3 Organisering og rutiner for Eierstyring

I Eiermeldingen er det presisert at vedtak skal fattes i generalforsamling/representantskapsmøte, siden dette er de formelle organene for Eierstyring hvor vedtak skal fattes. Kommunens Eiermelding inneholder også Eierprinsipper som omhandler styrets arbeid og uavhengighet, valg av styre og regler for godtgjøring av styre. Det er presisert at aksjonærene skal behandles likt, og at kommunen ikke skal handle på grunnlag av informasjon som ikke er kjent for øvrige aksjonærer. Kommunens Eiermakt skal ikke utøves gjennom uformelle kanaler. Det vises også til en rekke formelle regler, slik som saksdokumenter med tilstrekkelig innhold, tidsfrister for innkalling m.m.

Roller og rolleforståelse er sentralt når kommunen skal forvalte eierinteressene i ulike selskaper, foretak m.m. Kommunen kan ha flere roller i samme selskap i tillegg til Eierrollen, som for eksempel som kunde/bruker eller offentlig myndighet. Det er viktig at kommunens rolle som myndighetsutøver ikke påvirkes av at kommunen har eierinteresser i ulike selskaper. Kommunens Eierskap skal utøves gjennom de formelle Eierkanalene og utøvelsen av Eierskapet skal være politisk forankret.

Kommunestyret er ansvarlig for at kommunens Eierskap utøves på en forsvarlig måte slik at verdier og oppgaver i selskapene forvaltes til beste for kommunens innbyggere. Kommunestyret kan delegerer sin myndighet til formannskapet, jf. kommunens delegeringsreglement. Formannskapet har på bakgrunn av delegeringen myndighet til å utøve løpende Eierstyring på vegne av kommunen. Ifølge Eiermeldingen er ordfører kommunens representant i generalforsamling og årsmøter med mindre annet er bestemt av kommunestyret eller formannskapet. Ordfører kan delegerer sin fullmakt videre.

Kommunedirektøren skal påse at saker som legges fram for politisk behandling er forsvarlig utredet og påse at politiske vedtak blir iverksatt, jf. kommuneloven § 13-1, tredje og fjerde ledd. Dette innebærer at kommunedirektøren i tillegg skal legge til rette for oppfølging av kommunens Eierskap. Kommunedirektøren har ivarettatt dette ved å opprette et Eiersekretariat.

5.2.4 Kommunens Eiersekretariat

Hamar kommune har etablert et Eiersekretariat⁵, etter delegering fra kommunedirektøren, som har ansvaret for å følge opp kommunens Eierskap i selskaper og foretak. Sekretariatet består av fem personer hvor to kommer fra kommunens næringsavdeling, to fra juridisk avdeling og en fra økonomiavdelingen. Sekretariatet har følgende arbeidsoppgaver:

- å saksbehandle og tilrettelegge for politiske vedtak i Eiersaker
- å bistå ordfører og andre i å utøve Eierstyring på vegne av kommunen, herunder forberede og delta i generalforsamlinger og eventuelle Eiermøter
- å ivareta dialog mellom kommunen og selskapene utenom generalforsamling
- vedlikehold av kommunens Eiermelding. Dette innebærer at det er Eiersekretariatet som er kommunens kontakt ut mot selskapene.

⁵ Eiersekretariatet ble etablert i 2012

I intervju fikk vi opplyst at eiersekretariatet har møter ca. hver tredje uke hvor de systematisk gjennomgår kommunens selskaper og vurderer ny informasjon som har kommet inn om/fra selskapene. Sekretariatet har også oppgaver knyttet til saksbehandling og tilrettelegging for politiske vedtak i saker om eierskap. I tillegg bistår sekretariatet ordfører og andre når det gjelder utøvelse av eierstyring på vegne av kommunen. Dette innebærer å forberede og delta i generalforsamlinger og eventuelle eiermøter. Sekretariatet skal også ivareta dialogen/kommunikasjon mellom kommunen og selskapene utenom generalforsamling og representantskapet.

5.3 Revisors vurdering

5.3.1 Vurdering av kriterium 1 – Eierskapsmelding

Hamar kommune har vedtatt eiermelding del I og II, som omhandler prinsipper for eierskapet de har i selskaper, foretak og andre virksomheter hvor kommunen har eierinteresser. Eiermeldingene beskriver også de ulike selskapene og har sentral informasjon om kommunens eierandel i selskapene, selskapets formål, organisering, økonomi og konklusjon.

Eiermeldingene er vedtatt i kommunestyret 25. september 2019, i det nest siste møtet før nytt kommunestyre ble konstituert. Dette innebærer at kommunestyret i valgperioden 2019-2023 ikke har hatt anledning til å ta stilling til eiermeldingen og prinsipper for eierstyringen i valgperioden. I og med at kommunestyret i valgperioden velger representanter til selskaper, mener vi at det er hensiktsmessig at kommunestyret får eiermelding med eierprinsipper til behandling så tidlig som mulig i sin valgperiode. Vurderingen av dette kriteriet må sees i sammenheng med [kriterium 10](#).

Vi mener at kriterium 1 er delvis etterlevd.

 [Kriterium 1](#) Kommunen utarbeider eierskapsmeldinger som inneholder kommunens prinsipper og eierstyring, over selskaper, foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresser i.

5.3.2 Vurdering av kriterium 2 – Kommunens formål

Hamar kommunes formål med eierinteressene i selskapene er beskrevet i eiermeldingen del I og II. Et hovedformål er at kommunens eierskap skal være forutsigbare og langsiktige. I tillegg vil kommunen legge til rette for god forvaltning og utvikling av selskaper hvor de har eierinteresser. Vår vurdering er at kommunens formål med interesser i selskapene er beskrevet og forklart i eiermeldingene.

Vi mener at kriterium 2 er etterlevd.

 [Kriterium 2](#) Eierkapsmeldingen viser kommunens formål med sine interesser eller tilsvarende interesser i virksomhetene.

5.3.3 Vurdering av kriterium 3 – Regionale eierskap

I eiermeldingen står det at den gjelder for kommunens eierskap i alle selskaper hvor kommunen har eierinteresser. Dette gjelder i første rekke kommunale aksjeselskap og interkommunale selskaper hvor kommunen har fullt eller delvis eierskap. Hamar kommune har også to kommunale foretak (KF) og eierinteresser i flere interkommunale samarbeid organisert etter kommuneloven § 27,⁶ men disse er ikke selskaper i tradisjonell forstand. Kommunen har likevel valgt å ta med disse i eiermeldingen.

På grunn av ny kommunelov må interkommunale samarbeid etter gammel kommunelov § 27 omorganiseres innen 2023. Vi merker oss at Hamar kommune holder på med denne prosessen. Eksempler på dette er Hedmark IKT som er omdannet til et interkommunalt selskap kalt Indigo IKT IKS.

⁶ Samarbeid etter §27 i gammel kommunelov må få ny organisasjonsform innen 2023.

I tillegg vil vi nevne Hedmarken brannvesen, som blir omdannet til interkommunalt selskap, ⁷ og Hedmarken interkommunale legevakt, som blir omdannet til et vertskommunesamarbeid. ⁸

Vår vurdering er at eiermeldingen inneholder relevant og aktuell informasjon om eierinteressene, formål og styringen i de øvrige interkommunale samarbeidene og andre virksomheter som kommunen har interesser i.

Vi mener at kriterium 3 er etterlevd.

 Kriterium 3 Eierskapsmeldingen reflekterer også styringen av de interkommunale samarbeidene og andre virksomheter som kommunen har interesser i.

5.3.4 Vurdering av kriterium 4 – Organisering og rutiner for eierstyring

Hamar kommune har et eget eiersekretariat, opprettet av kommunedirektøren, som følger opp kommunens eierskap i selskaper og foretak. De behandler og utreder saker om eierskap som skal til videre politisk behandling. De ivaretar også kommunikasjonen og dialogen mellom kommunen og selskapene utenom generalforsamling/representantskap. Vår vurdering er at Hamar kommune har et eiersekretariat som bidrar til eierstyringen i kommunens selskaper. Det er eierrepresentantene på vegne av kommunen som utøver eierstyringen i de ulike selskapene. De som velges som eierrepresentanter er hovedsakelig ordfører/varaordfører, medlemmer av formannskapet eller ordinære representanter i kommunestyret.

Vi mener at kriterium 4 er etterlevd.

 Kriterium 4 Det er bestemt hvordan eierstyringen i kommunen skal organiseres og kommunen har rutiner for gjennomføringen.

5.3.5 Vurdering av kriterium 5 – Eierskapsprinsipper

Kommunens eierprinsipper finner vi i eiermeldingen. Viktige prinsipper som åpenhet og informasjon er med, i tillegg skal vedtak fattes i formelle organer for eierstyring, slik som generalforsamling og representantskap. Alle aksjonærene/deltakerne skal ifølge eierprinsippene likebehandles i disse organene. Vi registrerer at det er mange prinsipper som omhandler krav til selskapenes styrer. Vi merker oss også at eierprinsippene inneholder føringer om at samfunnsansvar og miljø/klima skal ivaretas i selskapene.

Vår vurdering er at Hamar kommune har eierprinsipper og føringer som ivaretar eierstyringen i selskapene, som både er basert på kommunelovens bestemmelser og KS sine anbefalinger om selskapsledelse, eierskap og kontroll.

Vi mener at kriterium 5 er etterlevd.

 Kriterium 5 Prinsipper, beskrivelser og eventuelle rutiner bør omhandle de råd som KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll gir, dvs. anbefalt praksis.

5.3.6 Konklusjon problemstilling 1

Vår gjennomgang viser at Hamar kommune har en eiermelding som inneholder det sentrale som bør være med i en slik melding, og at den er utarbeidet etter gjeldende krav og anbefalinger. Det er tydelige føringer og krav i eiermeldingen til kommunes eierskapsforvaltning og styring, og det er presisert hvilke eierprinsipper og formål med eierskap kommunen har.

⁷ Jf. vedtak 21.06.2023 i Kommunestyret, saksnr. 0057/23

⁸ Jf. vedtak 21.06.2023 i Kommunestyret, saksnr. 0056/23 og kommuneloven kap. 20

Kommunens eiersekretariat, som er opprettet av kommunedirektøren, har en sentral rolle for å sørge for at kommunen ivaretar sine eierinteresser. De bistår både politikere og administrasjon i utøvelsen av eierstyringen på vegne av kommunen, og de skal vedlikeholde Eiermeldingen. Sekretariatet ivaretar dialogen mellom selskapene og kommunen utenom generalforsamlingen og representantskapet.

Vi merker oss også at kommunen i 2023 har saksbehandlet og tilrettelagt for politisk behandling av endringer av organisasjonsform for de interkommunale samarbeidene (§ 27) som Hamar er med i.

Vi konkluderer med at Hamar kommune har et overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer for eierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt.

6 Problemstilling 2 – Oppfølging av kommunens føringer

Sikrer kommunen at eierrepresentantene kjenner til og følger de retningslinjer og føringer som er lagt til grunn, og at selskapsstyrene har nødvendig kompetanse?

6.1 Kriterier for problemstilling 2

Følgende er en tabell med de kriterier vi har benyttet for å besvare problemstillingen og våre vurderinger av disse. Kriteriene er gjengitt i kortform. For en full utledning av kriteriene, se [vedlegg A](#). Tabellen er interaktiv og leseren kan gå rett til den enkelte vurdering ved å trykke på det enkelte kriteriet. Vurderingene er knyttet til de data som er samlet inn og som blir gjengitt i kapitlene nedenfor. Vi gjør derfor leseren oppmerksom på at vurderingene må sees opp imot de innhentede data i prosjektet.

	Kriterium 6	Kommunen gjennomfører opplæring i eierskapsforvaltning for samtlige folkevalgte tidlig i valgperioden.
	Kriterium 7	Opplæringen skal gi generell kunnskap om eierforvaltning og kunnskap om intern organisering og praktisering av eierstyring i kommunen.
	Kriterium 8	Kommunen har i strategidokumentene som gjelder eierskapsforvaltning satt krav til ønsket sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene, og utarbeidet rutiner for hvordan dette skal følges opp.
	Kriterium 9	Kommunen har konkretisert hvilke krav den som eier stiller til selskapsstyrene når det gjelder kompetanse for å nå selskapenes mål, opplæringsarbeid, evaluering og rapportering. Det sikres at kravene følges opp i eierorganene.

6.2 Innhentet data

6.2.1 Opplæring i eierskapsforvaltning

Det er fastsatt i eierprinsippene at Hamar kommune skal sørge for nødvendig opplæring av folkevalgte og kommuneadministrasjon om eier- og selskapsstyring. Kommunen skal også sette eierskap som tema i kommunestyret minst en gang per år. Målsettingen er å gi kunnskap om utøvelse av eierskap og sette fokus på hva kommunen vil med de aktuelle selskap. Kommunen skal også samle styre- og representantskapsmedlemmer, hvor det tilbys opplæring for kommunens valgte styremedlemmer. Formålet med disse samlingene er å dele erfaringer, heve kompetansen og bevisstgjøre om roller mv.

Dokumentasjonen vi har mottatt fra Hamar kommune viser at opplæring om eierskapskontroll for folkevalgte sist ble gjennomført i 2016. I 2020 forsøkte kommunen å gjennomføre opplæring for folkevalgte to ganger uten hell. Vi har fått opplyst at denne opplæringen ble avlyst pga. nedstengningen ifm. koronapandemien i 2020. Vi har fått dokumentasjon på at det var opplæring i regelverket om inhabilitet for kommunestyret i februar 2021, dette er et viktig område for politikere og i eierskapsforvaltning, men denne opplæringen går ikke direkte på eierstyring.

Møteoversikten for kommunestyret i 2019 viser at det ble avholdt møter 13.-14. november på Hafjell, temaet var folkevalgtopplæring. Vi har fått opplyst at det ikke var noen spesifikk opplæring av folkevalgte og kommuneadministrasjon om eier- og selskapsstyring på denne samlingen.

6.2.2 Sammensetting av styrer

I eiermeldingen del I under eierprinsippene, har kommunen en rekke krav til valg av styre og til styrets arbeid og uavhengighet. Det følger også av prinsippene at Hamar kommune har et eget valgutvalg bestående av tre representanter fra formannskapet, kommunedirektøren og med eiersekretariatet

som sekretær. Valgutvalget arbeider med å rekruttere egnede personer med ulik kompetanse inn i ulike styreoppgaver. I intervju, ble det bekreftet at organiseringen og sammensetningen av valgutvalget er den samme i 2023.

Når det gjelder valg av styre, så skal styresammensetningen være kjennetegnet av kompetanse kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskaps egenart. Det er presisert at i selskaper som utfører kjernetjenester for kommunen, bør minst ett av medlemmene ha god regional forankring og god kunnskap om kommunal virksomhet. Styret skal settes sammen slik at det kan handle uavhengig av særinteresser.

Medlemmer av kommunestyret og ansatte i kommunen er inhabile ved den kommunale behandlingen av en sak hvor et selskap er part, og hvor vedkommende er leder eller har ledende stilling, eller er medlem i selskapets styre eller bedriftsforsamling.

Kommunestyret legger følgende føringer for valg til selskapsstyrer:

- Begge kjønn skal være representert i styret med minst 40 %.
- Ordfører, kommunedirektøren og kommunedirektørens ledergruppe skal ikke sitte i styrer i selskaper hvor kommunen har eierinteresser, dersom disse er organisert som egne rettssubjekt. Det samme gjelder for kommunale foretak.
- Leder og styremedlemmer i kommunalt eide selskaper skal ikke velges inn i kontrollutvalget.
- Det skal ikke velges styremedlemmer i selskaper hvor kommunen har eierinteresser, som kan medføre interessekonflikt av betydning for vervet.
- Styremedlemmer i morselskap skal ikke sitte i styret til datterselskap. Konsernledelsen kan være representert i datterselskapenes styrer.
- Der det utpekes vara til et styre, bør ordningen med numerisk vara benyttes for å sikre kontinuitet i styret.

I eierprinsippene er det også stilt krav til styrets arbeid og uavhengighet. Det vises også til at ethvert interkommunale selskap skal ha et styre og en daglig leder som står ansvarlig for forvaltningen av selskapet. Forvaltningsmyndigheten til styret må utøves innenfor rammen av selskapets formål, selskapsavtalen, selskapets årsbudsjett og vedtak og retningslinjer fastsatt i representantskapet. De viktigste er at styret bør ha en plan for eget arbeid, arbeide med egen kompetanseutvikling og evaluere sin egen virksomhet. I tillegg skal styret påse at daglig leder handler i selskapets interesser og i tråd med lovbestemmelser i forvaltningsloven, offentleglova, arkivloven mv. Styret skal etablere faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter. Medlemmer i styret bør ikke påta seg særskilte oppgaver for det aktuelle selskapet i tillegg til styrevervet.

Selskapet skal opptre som en ansvarlig samfunnsaktør. Det er omtalt i eierprinsippene at samfunnsansvaret omfatter blant annet hensynet til miljø, lokalsamfunn, ansatte, menneskerettigheter, likestilling, og bekjemping av arbeidslivskriminalitet m.m. Selskapets samfunnsansvar bør omtales i selskapets rapportering til eierne.

Når det gjelder klima og miljø er det presisert i eierprinsippene at kommunalt eide selskaper er en del av kommunens virkemiddelapparat for å nå kommunens målsettinger innenfor klima og miljø. Dette er nærmere beskrevet i kommuneplanens samfunnsdel og kommunedelplan for klima og miljø.

6.3 Revisors vurdering

6.3.1 Vurdering av kriterium 6 – Tidlig opplæring av folkevalgte

Hamar kommunes opplæring av folkevalgte i eierskapsforvaltning i 2016 gikk som planlagt, mens opplæringen av folkevalgte i 2020 ikke ble gjennomført pga. koronapandemien. Det er et poeng at slik opplæring skjer tidlig i valgperioden, i og med at valgte representanter i selskapene potensielt kan være nye i rollen etter at nytt kommunestyre har blitt konstituert ved valg. Etter vår mening burde kommunen kunne hatt en opplæring etter at koronapandemien var over, selv om det hadde blitt litt senere i valgperioden. Vår vurdering er at kommunen ikke har gjennomført opplæringen for folkevalgte i eierskapsforvaltning slik det anbefales.

Vi mener at kriterium 6 ikke er etterlevd for valgperioden 2019-2023.

 Kriterium 6 Kommunen gjennomfører opplæring i eierskapsforvaltning for samtlige folkevalgte tidlig i valgperioden

6.3.2 Vurdering av kriterium 7 – Opplæring i tråd med gjeldende føringer

På grunn av koronapandemien ble ikke opplæringen i eierskapsforvaltning gjennomført i 2020. Vi registrerer at det var opplæring i regelverket om inhabilitet for kommunestyret i februar 2021, denne opplæringen omhandlet ikke eierstyring.

Når det gjelder opplæringen i kunnskap om intern organisering og praktiseringen av eierstyringen i kommunen, så har vi ikke mottatt informasjon eller dokumentasjon som viser at dette har blitt gjennomført.

Med bakgrunn i vurderingen av kriterium 6, vil kriterium 7 også følgelig vurderes som ikke etterlevd.

 Kriterium 7 Opplæringen skal gi generell kunnskap om eierforvaltning og kunnskap om intern organisering og praktisering av eierstyring i kommunen

6.3.3 Vurdering av kriterium 8 – Sammensetting av styrever

I eierprinsippene er det fastsatt at styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold basert på det enkelte selskaps egenart. Vi merker oss at i selskaper som utfører kjernetjenester for kommunen, bør minst ett av medlemmene ha god regional forankring og god kunnskap om kommunal virksomhet. Styret skal sammensettes slik at det kan handle uavhengig av særinteresser.

Hamar kommune har i sin eiermelding beskrevet viktigheten av krav til styrets sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene. Vi ser at det er prinsipper i eiermeldingene med føringer for valg til selskapsstyrer. Det legges blant annet vekt på at ordfører og kommunedirektør med ledergruppe ikke skal sitte i styret i selskaper (egne rettssubjekter) hvor kommunen har eierinteresser. Det er også presisert at begge kjønn skal være representert i styret med minst 40 %. Det er ytterligere fire punkter her, se pkt. 6.2.2.

Vår vurdering er at kommunen har sørget for å få med viktige krav i forhold til sammensetning av og kompetanse i selskapsstyrene. De har også rutiner for hvordan dette arbeidet skal følges opp i valgutvalget som arbeider med rekrutteringen av styremedlemmer.

Vi mener at kriterium 8 er etterlevd.

 Kriterium 8 Kommunen har i strategidokumentene som gjelder eierskapsforvaltning satt krav til ønsket sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene, og utarbeidet rutiner for hvordan dette skal følges opp

6.3.4 Vurdering av kriterium 9 – Målkrav og kontroll

I eierprinsippene har Hamar kommune et punkt om styrets arbeid og kompetanse, her er det presisert at styret bør ha en plan for eget arbeid, ha fokus på utvikling av egen kompetanse og evaluere sin egen virksomhet. Det stilles krav om årsrapport fra styret som redegjør for selskapets styring og ledelse. I tillegg skal styret påse at daglig leder handler i selskapets interesser og i tråd med aktuelle lovbestemmelser. Dette er punkter som er naturlige å ta inn i en styreinstruks og som kan være aktuelt å kontrollere i senere eierskapskontroller i utvalgte selskap.

Vi mener at kriterium 9 er etterlevd.

 Kriterium 9 Kommunen har konkretisert hvilke krav den som eier stiller til selskapsstyrene når det gjelder kompetanse for å nå selskapenes mål, opplæringsarbeid, evaluering og rapportering. Det sikres at kravene følges opp i eierorganene.

6.3.5 Konklusjon problemstilling 2

Hamar kommune fikk ikke gjennomført tidlig opplæring i eierskapskontroll for folkevalgte som planlagt i 2020. Dette forklares med nedstengning på grunn av korona. Opplæring har imidlertid ikke blitt gitt i etterkant av gjenåpningen.

I anbefalingen fra KS ⁹ står det at det er viktig at de folkevalgte får innsikt i omfanget av selskapsorganisering og de styringsmulighetene som finnes, og at de får innsikt i de ulike rollene de har som folkevalgte, kommunens eierrepresentanter eller som medlemmer i styrer i kommunalt eide selskaper. Opplæringen bør også omfatte informasjon om den interne organiseringen og praktiseringen av eierstyring i kommunen. Vi mener at kommunen burde ha gjennomført opplæringen senere når det lot seg gjennomføre, eventuelt ha gjennomført opplæringen digitalt.

I kommunens Eiermelding er det fastsatt mange krav til styrenes sammensetning og kompetansen som er nødvendig. Behovet vil være avhengig av selskapets formål, virksomhet og egenart. Vi merker oss at kommunen har sørget for å få med viktige krav i forhold til sammensetning og kompetanse av selskapsstyrene, de har også utarbeidet rutiner for hvordan dette arbeidet skal følges opp.

Hamar kommune har et eget valgutvalg, hvor eiersekretariatet er representert, deres arbeid med å rekruttere egnede personer med ulik kompetanse inn i ulike styreoppgaver sikrer at selskapsstyrene får nødvendig kompetanse. Vi ser også at Hamar kommune har satt hvilke krav til organisasjonslæring og kompetanseheving som gjelder for både styre- og representantskapsmedlemmer, folkevalgte og kommuneadministrasjonen og at eierskap skal være tema i kommunestyret minst en gang per år.

Vi konkluderer med at kommunen har retningslinjer og føringer for eierskapsforvaltningen. Vi går ut fra at en del av eierrepresentantene kjenner til disse retningslinjene, selv om kommunen ikke har hatt egen opplæring i eierskapsforvaltning for folkevalgte i valgperioden 2019-2023.

⁹ Se «Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll, anbefaling nr. 4» fra Kommunesektorens organisasjon

7 Problemstilling 3 – Rapportering og kommunikasjon

Er det opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene, som sikrer kommunestyret reell innflytelse på eierstyringen?

7.1 Kriterier for problemstilling 3

Følgende er en tabell med de kriterier vi har benyttet for å besvare problemstillingen og våre vurderinger av disse. Kriteriene er gjengitt i kortform. For en full utledning av kriteriene, se [vedlegg A](#). Tabellen er interaktiv og leseren kan gå rett til den enkelte vurdering ved å trykke på det enkelte kriteriet. Vurderingene er knyttet til de data som er samlet inn og som blir gjengitt i kapitlene nedenfor. Vi gjør derfor leseren oppmerksom på at vurderingene må sees opp imot de innhentede data i prosjektet.

	Kriterium 10	Eierskapsmelding behandles i kommunestyret minst en gang i valgperioden.
	Kriterium 11	Dersom det ikke legges frem årlige eierskapsmeldinger legges det frem en årlig rapport om tilstanden for selskapene (økonomi og spesielle saker)
	Kriterium 12	Styringsdokumenter og avtaler som gjelder eierskap revideres jevnlig.
	Kriterium 13	Hovedregel er at kommuner oppnevner sentrale folkevalgte som representanter i eierorganene, og har sikret representasjon fra kommunen der valgt/utnevnt representant ikke kan møte.
	Kriterium 14	I selskapsvedtektene tas bestemmelser om innkallingsfrist til generalforsamling og representantskapsmøter inn med tanke på at kommunen skal ha tid til forsvarlig behandling av aktuelle saker.

7.2 Innhentet data

Som tidligere beskrevet ble Eiermelding del I og II behandlet og vedtatt i det avtroppende kommunestyret 25. september 2019, rett etter kommune- og fylkestingsvalget i 2019. Kommunestyret for perioden 2019-2023 konstituerte seg først i møte 30. oktober 2019. Vi har fått informasjon om at det ikke legges fram årlige Eiermeldinger for kommunestyret i Hamar.

I kommunens årsrapport, som omhandler all virksomhet og tjenester som kommunen har ansvaret for, er det et eget punkt med informasjon om kommunens eierskap og interkommunale samarbeid. Her beskrives kort hva som har skjedd det siste året og hvilke saker som det særlig har vært jobbet med i tilknytning til eierskapsinteresser og interkommunale samarbeid. Det er også med en egen tabell med samleoversikt over interkommunale samarbeid om tjenesteyting og andre kommunale oppgaver basert på avtale. Det legges ikke frem årlig rapport om selskapenes tilstand til politisk behandling.

Det skilles mellom eierskap og selskapsledelse, jf. kommunens Eierprinsipper. Det er beskrevet i Eiermeldingen at Eier fattet beslutninger på generalforsamlingen/representantskapsmøtet, og velger et styre som får fullmakt og ansvar for å realisere eiernes målsettinger med selskapet. Eier kan formelt bare gi instruks til styret på generalforsamling eller i representantskapsmøte og kan heller ikke gå utenom styret og direkte til daglig leder. Dette følger også av lovgivningen for interkommunale selskaper og aksjeselskaper.

Vi fikk opplyst i intervju at styringsdokumenter og avtaler som gjelder eierskap revideres jevnlig. Oppfølgingen av dette er hovedsakelig Eiersekretariatets oppgave. En gjennomgang av saker til politisk

behandling viser eksempler på endringer av selskapsavtaler pga. organisering, emisjon, utvidelse av låneramme, endringer av eiere eller andre forhold i selskaper.¹⁰

Kommunens representanter i eierorganene, det vil si generalforsamling eller representantskap, kan være politikere eller det kan være ansatte fra administrasjonen i kommunen. Det er hovedsakelig politikere (ordførere) som er med i generalforsamling eller representantskap. For Hias IKS skal det som hovedregel være ordfører og et annet fast medlem i formannskapet som representerer eierkommunen i representantskapet, jamfør eierstrategien. For Indigo IKT IKS (tidligere Hedmark IKT) er det kommunedirektørene i de kommunene som har eierinteresser i selskapet som sitter i representantskapet. Begrunnelsen for dette er at IKS er en løsning som ivaretar eiernes behov på en god måte. Fra kommunedirektørens side er det viktig at det legges til rette for nødvendig administrativ kontroll med selskapet da selskapet leverer helt sentrale elementer i kommunens tjenesteproduksjon på tvers av sektorer og fagområder.¹¹

Det er presisert i eierprinsippene at saksdokumenter skal være utførlige nok til at aksjonærene/deltakerne kan ta stilling til alle saker som skal behandles. I aksjeselskaper skal innkalling og saksdokumenter som hovedregel sendes fire uker før generalforsamlingen avholdes. For interkommunale selskaper skal innkalling og saksdokumenter sendes med minst fire ukers varsel. En gjennomgang av selskapsavtalene/selskapsvedtektene for et utvalg av Hamar kommunes selskaper viser at hovedregelen om innkallingsfrist på minst fire uker er vedtatt.

7.3 Revisors vurdering

7.3.1 Vurdering av kriterium 10 – Behandling av eierskapsmelding

Eiermeldingene del I og II for Hamar kommune ble behandlet og vedtatt i kommunestyret 25. september 2019. Inneværende valgperiode løper fra datoen for konstituering av nytt kommunestyre, som var 30. oktober 2019 til neste kommunestyre konstitueres etter kommunevalget i 2023. Det betyr at eierskapsmeldingen ikke har vært til behandling i valgperioden 2019-2023.¹² Det er ingen praksis i kommunen for å behandle eierskapsmeldingene årlig i kommunestyret.

Vi mener at kriterium 10 ikke er etterlevd.

 Kriterium 10 Eierskapsmelding behandles i kommunestyret minst en gang i valgperioden.

7.3.2 Vurdering av kriterium 11 – Årlig rapport

I kommunens årsrapport, som omhandler all virksomhet og tjenester kommunen har ansvaret for, er det et eget kapittel med noe informasjon om kommunens eierskap og interkommunale samarbeid. Denne informasjonen er kortfattet og stikkordspreget. Det legges ikke frem en egen årlig rapport om selskapenes tilstand til politisk behandling.

Vi mener at kriterium 11 ikke er etterlevd.

 Kriterium 11 Dersom det ikke legges frem årlige eierskapsmeldinger legges det frem en årlig rapport om tilstanden for selskapene (økonomi og spesielle saker).

7.3.3 Vurdering av kriterium 12 – Revidering av avtaler og styringsdokumenter

Gjennomgang og evaluering av avtaler og styringsdokumenter skjer jevnlig for å vurdere om de er hensiktsmessige for kommunens eierforvaltning av selskapene. Endringer av avtaler og styringsdokumenter skjer formelt i eierforaene generalforsamling og representantskap, som får

¹⁰ Se sak 0019/23, 0122/22, 0082/21, 013/20 med flere

¹¹ Jf. sak 0100/22 i kommunestyret: Hedmark IKT: Organisering, selskapsavtale og strategisk plattform for samarbeidet

¹² Jf. kommuneloven § 26-1 første ledd

forelagt slike saker til behandling. Kommunen som eier kan bare styre selskapene via møter i generalforsamling eller representantskap, ofte sammen med andre eiere hvis kommunen er delvis eier. Det blir informert om endringer i styringsdokumenter og revidering av avtaler til formannskap og kommunestyre.

Vi mener at kriterium 12 er etterlevd.

 Kriterium 12 Styringsdokumenter og avtaler som gjelder eierskap revideres jevnlig.

7.3.4 Vurdering av kriterium 13 – Representasjon i eierorganer

Kommunens representanter i eierorganene, det vil si generalforsamling eller representantskap, oppnevnes av kommunestyret. Det er som hovedregel sentrale folkevalgte, ordfører eller kommunedirektør som representerer kommunen i eierorganene, dette er beskrevet i selskapsavtaler eller andre styringsdokumenter. Det er også fastsatt krav om valg av representanter/vara-representanter og om vara skal være personlige. Som tidligere nevnt er dette ulikt ivaretatt i kommunens selskaper. Det vises for eksempel til at ordfører og medlem fra formannskapet representerer i generalforsamlingen til Hias IKS, mens kommunedirektørene i eierkommunene er med i representantskapet i Indigo IKT IKS (tidligere Hedmark IKT).

Vi mener at kriterium 13 er etterlevd.

 Kriterium 13 Hovedregel er at kommuner oppnevner sentrale folkevalgte som representanter i eierorganene, og har sikret representasjon fra kommunen der valgt/utnevnt representant ikke kan møte.

7.3.5 Vurdering av kriterium 14 – Bestemmelser om innkallingsfrister

Vi har sett at bestemmelser om innkallingsfrister for representantskapsmøter/generalforsamlinger er ivaretatt i selskapsvedtektene til selskapene som Hamar kommune har eierinteresser i.

Vi mener at kriterium 14 er etterlevd.

 Kriterium 14 I selskapsvedtektene tas bestemmelser om innkallingsfrist til generalforsamling og representantskapsmøter inn med tanke på at kommunen skal ha tid til forsvarlig behandling av aktuelle saker.

7.3.6 Konklusjon problemstilling 3

Vår gjennomgang viser at Hamar kommune har en Eiermelding som ikke har vært til behandling i kommunestyret i den siste valgperioden. Den ble behandlet av det forrige kommunestyret før nytt kommunestyre var konstituert. I kommunens årsrapport er det et eget kapittel om eierskap hvor det informeres kortfattet om hva som har skjedd det siste året og hvilke saker som det særlig har vært jobbet med i tilknytning eierskapsinteresser og interkommunalt samarbeid.

Formannskap og kommunestyre holdes orientert gjennom referatsaker og saker som bør behandles når det gjelder eierskapsforvaltningen i kommunen. Vi merker oss at kommunen oppnevner sentrale folkevalgte eller ansatte fra kommunen som representanter i eierorganene, dette vil være avhengig av hva som står i selskapsavtalene m.m.

Etter vår vurdering er det svakheter i rutine for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskaper. Dette viser seg blant annet i en kortfattet oppsummering av eierskapsforvaltningen i kommunens årsrapport, dette kan medføre at kommunestyret har en begrenset innflytelse over eierstyringen i selskapene. Kommunestyret har i gjeldende valgperiode ikke hatt anledning til å ta stilling til eierstrategiene- og prinsippene gjennom behandling av Eiermeldingen, jf. kriteriet 10.

Det har heller ikke vært gjennomført opplæring i eierstyring for sittende kommunestyre. Vi vurderer at disse forholdene kan øke risikoen for at noe glipper. I et utvalg av saker ser vi at kommunestyret har hatt saker til behandling i inneværende valgperiode som omhandler eierstrategiske valg for enkeltsselskaper. Vi er av den oppfatning at kommunen kunne ha systematisert rapportering og kommunikasjon bedre.

8 Konklusjon

Vår gjennomgang viser at Hamar kommune har en eiermelding som inneholder det sentrale som bør være med i en slik melding, og at den er utarbeidet etter gjeldende krav og anbefalinger. Det er tydelige føringer, prinsipper og krav i eiermeldingen til kommunes eierskapsforvaltning og styring.

Kommunens eiersekretariat har en sentral rolle for å sørge for at kommunen ivaretar sine eierinteresser. De bistår både politikere og administrasjon i utøvelsen av eierstyringen på vegne av kommunen. Sekretariatet ivaretar dialogen mellom selskapene og kommunen utenom generalforsamlingen, og de har oppgaven med å vedlikeholde eiermeldingen.

Eiermeldingen er imidlertid ikke behandlet av kommunestyret i valgperioden 2019-2023. Eiermeldingen inneholder blant annet kommunens strategi for eierskap av ulike selskaper, og følgelig har ikke kommunestyret tatt stilling til strategien som eierrepresentantene skal styre selskapene etter, på vegne av kommunestyret.

Hamar kommune fikk ikke gjennomført tidlig opplæring i eierstyring for folkevalgte slik som planlagt i 2020, da det var nedstengning på grunn av korona. I anbefalingen fra KS heter det at det er viktig at de folkevalgte får innsikt i omfanget av selskapsorganisering, de styringsmulighetene som finnes og de ulike rollene de har som folkevalgte, kommunens eierrepresentant eller som medlem i styret i kommunalt eide selskap. Opplæringen bør også omfatte informasjon om den interne organiseringen og praktisering av eierstyring i kommunen. Vår vurdering er at kommunen burde ha gjennomført opplæringen noe senere i valgperioden, eventuelt ved hjelp av digitale medier. De folkevalgte har ikke fått den opplæringen og kunnskapen om eierforvaltning og intern organisering og praktisering av eierstyring i kommunen som følger av anbefalingene.

Videre bør dette ses i lys av den risiko som mangel på opplæring i eierskap potensielt kan utgjøre i og med at ny kommunelov la føringer for endring av organisering av såkalte § 27-samarbeid, hvor kommunen sammen med øvrige eiere har vedtatt å omdanne flere samarbeid til interkommunale selskaper.

I eiermeldingen for kommunen er det fastsatt mange krav til styrets sammensetning og kompetansen som er nødvendig. Kompetansen vil være avhengig av selskapets formål, virksomhet og egenart. Hamar kommune har et eget valgutvalg som arbeider med å rekruttere egnede personer med ulik kompetanse inn i ulike styreoppgaver o.l. Vi merker oss at kommunen har med viktige krav i forhold til sammensetning og kompetanse av selskapsstyrene, de har også utarbeidet rutiner for hvordan dette arbeidet skal følges opp.

Til tross for at eiermeldingen ikke er behandlet i kommunestyret i valgperioden, inneholder kommunens årsrapport et eget kapittel om eierskap, hvor det informeres om hva som har skjedd det siste året og hvilke saker som det særlig har vært jobbet med i tilknytning eierskapsinteresser og interkommunalt samarbeid. Etter vår vurdering bør Hamar kommune legge frem en årlig rapport om eierskapsforvaltningen og tilstanden for selskapene for formannskapet og/eller kommunestyret. Formannskapet og kommunestyret holdes orientert gjennom referatsaker og saker som bør behandles når det gjelder eierskapsforvaltningen i kommunen. Vi merker oss at kommunen oppnevner sentrale folkevalgte eller kommunedirektøren som representanter i eierorganene.

9 anbefalinger

Med utgangspunkt i vurderinger og konklusjoner, har vi følgende anbefalinger:

- Hamar kommune må sørge for at eierskapsmeldingen legges frem og behandles i kommunestyret minst en gang i valgperioden.
- Hamar kommune må sørge for å få gjennomført opplæring av folkevalgte om eierstyring og kontroll tidlig i valgperioden.
- Hamar kommune bør legge frem en årlig rapport om eierskapsforvaltningen og tilstanden for selskapene for formannskapet, eventuelt for kommunestyret (økonomi og spesielle saker), jf. KS anbefaling nr. 4.

10 Kommunedirektørens uttalelse

Hamar kommune**Kommunedirektøren**

Unntatt offentlig ofl §5

Revisjon Øst IKS
Postboks 84

2341 LØTEN

Deres ref.:

Vår ref:
Mette Braathen
Tlf: 99638104
23/5436(6)Arkiv:
037//
64239/23
-Dato:
24.08.2023**SVAR - OVERSENDELSE AV FORELØPIG RAPPORT ETTER OVERORDNET EIERSKAPSKONTROLL**

Vi viser til oversendelse 10. august 23 med foreløpig rapport etter overordnet selskapskontroll i Hamar kommune. Det vises også til kontakt 24. august om utsatt frist til 28. august med å svare opp rapporten.

Kontrollen viser at kommunens eierskap i selskaper og foretak i all hovedsak utøves i samsvar med kommunelovens krav til Eiermelding, KS sine anbefalinger, og Hamar kommunes prinsipper for god Eierstyring.

Merknader til rapporten:Revidering av eierskapsmeldingen minst en gang i valgperioden

Kommunedirektøren er enig i revisjonens konklusjon om at Hamar kommune må sørge for at Eiermeldingen revideres minst en gang i kommunestyreperioden. Videre bør revidering skje relativt tidlig i perioden.

Hamar kommunes Eiermelding ble vedtatt 25.09.2019, rett før nytt kommunestyre ble konstituert høsten 2019. Hensynet til langsiktig og forutsigbar Eieroppfølging gjør at Eiermeldingen ikke bør revideres for ofte. Dette og ressursituasjonen i kommuneadministrasjonen, blant annet som følge av pandemien og oppfølging av konkrete eiersaker, har vært medvirkende årsaker til at Eiermeldingen ikke vil bli revidert innværende periode.

Opplæring av folkevalgte om Eierstyring og kontroll tidlig i valgperiode

Kommunedirektøren er enig i revisjonens konklusjon om at Hamar kommune må sørge for å få gjennomført opplæring av folkevalgte om Eierstyring og kontroll tidlig i valgperioden.

Eierskap har normalt vært et fast tema i forbindelse med folkevalgtopplæringen i Hamar kommune. Dette var også planlagt og forberedt innværende periode. Som

følge av pandemien ble det gjort to forsøk på å gjennomføre opplæring. Begge ble avlyst på grunn av nye utbrudd av covid-pandemien.

Årlig rapport om eierskapsforvaltningen og tilstanden for selskapene for formannskapet, eventuelt for kommunestyret

Revisjonen vurderer det slik at kravet til at det skal legges frem en årlig rapport om tilstanden for selskapene (økonomi og spesielle saker) ikke er i henhold til KS sine anbefalinger om rapportering.

Kommunedirektøren er av den oppfatning at kravet er delvis etterlevd. Det vises til et eget kapittel om eierskap og interkommunale samarbeid i kommunens årsmelding for 2022, se: https://pub.framsikt.net/2022/hamar/mr-202212-%C3%A5rsmelding_2022/#/generic/summary/f6e885bc-bcd6-40d8-8851-5d8c4851e4ac-cn

Kapittelet inneholder en oppdatert oversikt over hva kommunen eide pr 31.12.2022. I tillegg er det redegjort for spesielle saker, herunder endringer i eierskap og størrelsen på utbytte fra Eidsiva mv. I tillegg ble årsrapport fra følgende virksomheter fremlagt for kommunestyret i juni 2023:

- Revisjon Øst (sak 50/23)
- Hamar kino (sak 68/23)
- Ankerskogen svømmehall (sak 69/23)
- Hedmarken brannvesen (sak 72/23)

Formannskapet behandlet som generalforsamlingen årsberetning og regnskap for Hamar olympiske anlegg AS (sak 80/23).

Kommunedirektøren ser likevel at rapporteringen bør være mer strukturert og omfatte flere av selskapene/virksomhetene.

Kommunedirektøren kommer til å iverksette følgende tiltak i løpet av 2024:

1. Kommunedirektøren vil sette av ressurser og legge til rette for en prosess som innebærer at Hamar kommunes eiermelding blir revidert i løpet av 2024.
2. Kommunedirektøren er i gang med å planlegge folkevalgtopplæring for nytt kommunestyre og vil anbefale overfor kommunestyret at opplæring i eierstyring blir gjennomført i løpet av første halvår 2024. Opplæringen skal gi kommunestyrets medlemmer generell kunnskap om eierforvaltning, kunnskap om intern organisering og praktisk eierstyring i kommunen.
3. Kommunedirektøren vil med virkning fra inneværende år legge frem en årlig rapport til formannskapet og eventuelt også til kommunestyret om

øierskapsforvaltningen og tilstanden for selskapene, som er mer strukturert enn dagens rapportering.

Med hilsen

Osmund Kaldheim
Kommunedirektør

Dette brevet er elektronisk godkjent og sendes uten håndskrevet signatur.

Kopi til:

Vedlegg:

11 Referanser

11.1 Internettreferanser

- Hamar kommunes Eiermelding – del I – Generell del (vedtatt i kommunestyret 25.09.2019)
- Hamar kommunes Eiermelding – del II – Selskapene (vedtatt i kommunestyret 25.09.2019)
- Kommunens delegeringsreglement
- Program og presentasjoner for folkevalgtopplæring 2016 (2020)
- Program folkevalgtopplæring 2019 Hafjell
- Hamar kommuneplan 2018-2030. Samfunnsdel med langsiktig arealstrategi
- Eierstrategi, årshjul handlings- og økonomiplan for Hias IKS
- Aktuelle kommunestyrevedtak som omhandler kommunens eierskapsstyring og- forvaltning
- Selskapsavtaler for Hias IKS, Sirkula IKS, Indigo IKT IKS m.fl.

Vedlegg A: Kriterier

Det følger av RSK 002 at det skal etableres kriterier for eierskapskontrollen ut fra fastsatte problemstillinger. Kriterier er de krav, normer og/eller standarder som utøvelsen av eierskapet skal vurderes opp mot. Kriteriene skal begrunnes i/utledes av autoritative kilder innen eierskapsforvaltning. Autoritative kilder kan være lover og forskrifter, politiske vedtak/mål/føringer og anerkjente prinsipper for eierstyring. Kilder som ligger til grunn for utledning av kriterier i denne eierskapskontrollen er:

- Kommuneloven
- KS anbefalinger om eierstyring

Det er i det følgende utledet kriterier for den enkelte problemstilling, som oppsummeres med kortpunkter. Disse kortpunktene er videre tatt inn i selve rapporten våre vurderinger og konklusjoner bygges rundt disse punktene.

Problemstilling 1: Har kommunen et overordnet system, tydelige retningslinjer og føringer foreierskapsoppfølging som samsvarer med det som er anbefalt?

Eierstyring er regulert i kapittel 26 i kommuneloven, mens beste praksis for kommunene er nedfelt i KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll. Disse anbefalingene ble sist endret i forbindelse med nye bestemmelser i kommuneloven i 2020. Ellers vil de generelle reglene i kommuneloven om forsvarlig saksutredning, delegering og internkontroll også gjelde for administrasjonens tilrettelegging for god eierstyring i kommunen.

Kommuneloven § 26-1 tilsier at kommunen skal utarbeide en eierskapsmelding som skal legges fram og behandles i kommunestyret. Denne skal inneholde kommunens prinsipper for eierstyring, oversikt over selskaper, foretak og andre virksomheter som kommune har eierinteresser i og kommunens formål med sine interesser eller tilsvarende interesser i virksomhetene. I KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll heter det at eierskapsmeldingen også kan inneholde andre elementer. Det kan blant annet være aktuelt å si noe om hvordan eierskapsstyring skal organiseres i kommunen, prinsipper knyttet til selskapenes samfunnsansvar, miljø, likestilling, etikk mm.

Nytt i kommuneloven som trådte i kraft i 2019, er en større grad av eierstyring i interkommunale samarbeid. I interkommunale politiske råd og interkommunale oppgavefelleskap skal det for eksempel opprettes representantskap og det skal inngås skriftlige samarbeidsavtaler. I KS sine anbefalinger er det presisert at eierskapsmeldingen også bør reflektere styringen av de interkommunale samarbeidene og andre virksomheter som kommunen har interesser i. KS anbefaler videre at eierskapsmeldingen bør være kommunisert og tilgjengelig, ikke bare for selskapenes organer men også for kommunens innbyggere. Der kommunen er eier i flere selskaper sammen med andre kommuner er det videre anbefalt å utarbeide en felles eierskapsmelding/eierskapsstrategi.

Kommuneloven § 25-1 om internkontroll tilsier at det er kommunedirektøren som har ansvaret for internkontrollen i kommunen og at denne skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Vi merker oss spesielt at kommunedirektøren skal ha nødvendige rutiner og prosedyrer, samt dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig. Det heter i KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll, at et aktivt og godt eierskap er grunnleggende for en best mulig lokalpolitisk forvaltning av kommunens samlede verdier og har direkte konsekvenser for selskapene, deres disposisjoner og deres markedsposisjoner.

Det heter også at, for at de folkevalgte skal kunne påvirke og styre selskapene i tråd med de formål som er satt, er det viktig å være bevisst de mulighetene som finnes og at eierskapspolitikken blir gjenstand for en bred og helhetlig prosess. KS mener at et grep for å sikre dette, kan være å forankre eierskapspolitikken i kommuneplanen.

Ut fra risiko knyttet til målsettingene nevnt over, bør eierforvaltning være et område som kommunen har fokus på. Selv om eierrepresentantene har et selvstendig ansvar for å sette seg inn i sin rolle og hvilke regler som gjelder for eierstyring generelt og særskilt for kommunen vil en godt fungerende eierforvaltning være avhengig av en viss tilrettelegging både for kommunestyret som eier, og for de som skal representere kommunestyret i eierorganene i virksomhetene. Internkontroll kan også knyttes til utredning av saker til politisk behandling. Det heter i kommuneloven § 13-1 at kommunedirektøren skal påse at saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet. Utredningen skal gi et faktisk og rettslig grunnlag for å treffe vedtak. I forbindelse med eierskapsforvaltningen vil det utredes ulike saker til behandling, med eierskapsmeldingen som den mest sentrale.

KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll blir en sentral kriteriekilde i denne eierskapskontrollen og kan oppsummeres som følger:

1. Velge selskapsform ut fra formål og behov.
2. Skille mellom skjermet virksomhet og virksomhet i konkurranse med private.
3. Sørge for god kunnskap til folkevalgte om eierskap.
4. Utarbeide en årlig eierskapsmelding eller rapport om selskapene for kommunestyret.
5. Revidere styringsdokumenter og avtaler jevnlig.
6. Holde jevnlig eiermøter.
7. Som hovedregel bør sentrale folkevalgte oppnevnes som representanter i eierorganet.
8. Sørge for bestemmelser om innkallingsfrist til generalforsamlinger og representantskapsmøter.
9. Sørge for god sammensetning og kompetanse i styret.
10. Vedtektsfeste bruk av valgkomité ved styreutnevnelser.
11. Sørge for balansert kjønnsrepresentasjon i styrene.
12. Lage rutiner for å sikre nødvendig kompetanse i selskapsstyrene.
13. Som hovedregel bør styremedlemmer i morselskapet ikke sitte i styrene i datterselskaper.
14. Oppnevne numeriske vararepresentanter.
15. Etablere rutiner for vurdering og håndtering av habilitet.
16. Foreta en prinsipiell avklaring av godtgjøring for styreverv.
17. Registrere styreverv i KS styrevervregister.
18. Sørge for at selskapene melder seg inn i en arbeidsgiverorganisasjon.
19. Sørge for at selskapsstyrene utarbeider og jevnlig reviderer etiske retningslinjer for selskapsdriften.
20. Avklare forholdet mellom kommunedirektøren og daglig leder av foretaket ved opprettelse av kommunale foretak.
21. Sørge for at kontrollutvalget sikres gode nok rammebetingelser til å utøve sin funksjon på en god måte.

Vi vil i vår kontroll ta utgangspunkt i KS sine anbefalinger med unntak av anbefaling nummer 20 og 21. Kommunen har ingen KF'er i sin eierportefølje, og for denne problemstillingen avgrenses kontrollen til anbefalinger som kan knyttes spesielt til kommunens overordnede system for eierforvaltning og retningslinjer eller føringer for eierskapsoppfølging.

Kriterier for problemstilling 1 kan oppsummeres i følgende punkter:

1. Kommunen utarbeider Eiermeldinger som inneholder kommunes prinsipper for Eierstyring, oversikt over selskaper, foretak og andre virksomheter som kommune har Eierinteresser i.
2. Eiermeldingen inneholder kommunens formål med sine interesser eller tilsvarende interesser i virksomhetene.
3. Eiermeldingen reflekterer også styringen av de interkommunale samarbeidene og andre virksomheter som kommunen har interesser i.
4. Det er bestemt hvordan Eierstyringen i kommunen skal organiseres og kommunen har rutiner for gjennomføringen.
5. Prinsipper, beskrivelser og eventuelle rutiner bør omhandle de råd som KS sine anbefalinger om Eierskap, selskapsledelse og kontroll gir. Altså anbefalt praksis.

Problemstilling 2: Hvordan sikrer kommunen at Eierrepresentantene kjenner til og følger de retningslinjer og føringer som er lagt til grunn?

KS anbefalinger om Eierskap, selskapsledelse og kontroll, anbefaling nummer 3 er å sørge for god kunnskap til folkevalgte om Eierskap. Det anbefales å bruke tid på for eksempel Eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte tidlig i valgperioden. Ofte gjøres dette i forbindelse med folkevalgt-opplæringen etter valg av nytt kommunestyre. I anbefalingen heter det at det er viktig at de folkevalgte får innsikt i omfanget av selskapsorganisering og de styringsmulighetene som finnes. De er også viktig at de folkevalgte får innsikt i de ulike rollene de har som folkevalgte, kommunens Eierrepresentant eller som medlem i styret i kommunalt eide selskap. Opplæringen må også nødvendigvis omfatte informasjon om den interne organiseringen og praktisering av Eierstyring i kommunen.

KS anbefaling nummer 9 omhandler det å sørge for god sammensetning og kompetanse i styret. Det heter at Eier gjennom selskapenes Eierorganer bør sørge for at styrets kompetanse samlet sett er tilpasset det enkelte selskaps formål og virksomhet. Dette innebærer at det må defineres hva slags kompetanse og kapasitet som forventes av styremedlemmene. Kommunen kan ha generelle regler for dette, men er også påkrevd å ha en instruks eller rutine for denne typen vurderinger i forbindelse med valg av styremedlemmer. Der det er oppnevnt valgkomité bør det utarbeides retningslinjer for komitéens arbeid som sikrer kompetansebehovet i selskapsstyrene. I KS sin anbefaling heter det at kompetansevurderingen også bør vurdere spørsmål om habilitet. Dette er spesielt aktuelt der det er sentrale folkevalgte som velges inn i selskapsstyrene.

Anbefaling nummer 12 i KS sine anbefalinger fokuserer på at selskapenes eiere har et ansvar for å sikre at styret har den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål. Ut fra denne anbefalingen bør kommunen konkretisere hvilke krav den som Eier stiller til styret når det gjelder kompetanse, opplæringsarbeid og evaluering. Dette bør nedfelles i egne rutiner, eventuelt at det fremgår av kommunens strategi- og styringsdokumenter for Eierskapsforvaltning. Anbefalingen fra KS innebærer også at kommunen stiller krav til styret om en årlig plan for sitt arbeid med vekt på mål, strategi og gjennomføring, samt en årsrapport som redegjør for selskapets styring og ledelse. Vi mener dette er punkter som er naturlig å ta inn i en styreinstruks. Anbefaling nummer 14 gjelder oppnevning av numeriske vararepresentanter i styret, i stedet for personlige. Dette er også et tiltak for å sikre kontinuitet og kompetanse ut fra tanken om at numeriske vararepresentanter vil møte oftere i styremøter og dermed være tettere på sakene.

I tillegg har KS en anbefaling som går på å sikre kjønnsbalanse i styrene (Anbefaling nummer 11). Numeriske vararepresentanter vil i praksis kunne påvirke kjønnsbalansen i styrerepresentasjonen.

Vi vil i vår kontroll ta utgangspunkt i KS sine anbefalinger. For denne problemstillingen avgrenses kontrollen til anbefalinger som kan knyttes til opplæring og integrering av generelle og lokale bestemmelser om eierforvaltning i kommunen

Kriterier for problemstilling 2 kan oppsummeres i følgende punkter:

6. Kommunen gjennomfører opplæring i eierskapsforvaltning for samtlige folkevalgte tidlig i valgperioden.
7. Opplæringen er ment å gi generell kunnskap om eierforvaltning og kunnskap om intern organisering og praktisering av eierstyring i kommunen.
8. I strategidokumentene som gjelder eierskapsforvaltning ha kommunen satt krav til ønsket sammensetning og kompetanse i selskapsstyrene, og utarbeidet rutiner for hvordan dette skal følges opp.
9. Kommunen har konkretisert hvilke krav den som eier stiller til selskapsstyrene når det gjelder kompetanse for å nå selskapenes mål, opplæringsarbeid, evaluering og rapportering. Det sikres at kravene følges opp i eierorganene.

Problemstilling 3: Er det opprettet rutiner for rapportering og kommunikasjon mellom kommunestyret, eierrepresentanter og selskapene som sikrer kommunestyret reell innflytelse på eierstyringen?

Kommuneloven § 26-1 tilsier at det skal legges frem en eierskapsmelding for kommunestyret minst en gang i valgperioden. KS anbefaler at dette gjøres årlig, eventuelt at det utarbeides en årlig rapport om tilstanden i selskapene. Vi forstår det slik at en her må vurdere omfanget og kompleksiteten i kommunens eierskap. Eierskapsmeldingen er et meget sentralt dokument når det gjelder informasjon til kommunestyret om kommunens eierforvaltning. Det samme gjelder selskapsavtaler eller vedtekter for selskapene. KS anbefaling nummer 5 tilsier at disse styringsdokumentene, og eventuelle andre styringsdokumenter revideres jevnlig. Det anbefales å utarbeide andre styringsdokumenter i tillegg dersom vedtektene/selskapsavtalene kun regulerer minimumskravene i forhold til den aktuelle selskapslovgivningen. Eksempler på slike kan være en generell miljøpolicy, åpenhetsprofil eller mål om lokale utviklingstiltak som gjelder for flere eller alle selskapene som en kommune er eier i.

Andre anbefalinger som omhandler kommunikasjon mellom kommunen som eier og selskapene er anbefaling nummer 6, 7 og 8. Anbefaling nummer 6 omhandler det å holde jevnlig eiermøter. Hensikten med dette er å bidra til god kunnskap om og dialog med selskapene. Eiermøter er mer uformelle møter mellom kommunen som eier, styret og daglig leder i selskapene der en kan ha gjensidig informasjonsutveksling, forventningsavklaringer og drøfte generell utvikling og rammevilkår for virksomheten. I anbefaling nummer 7 heter det at hovedregelen bør være at sentrale folkevalgte oppnevnes som representanter i eierorganet. Dette forenkler samhandlingen og kommunikasjonen mellom eierorganet og kommunestyret. Samhandling og kommunikasjonsformer mellom kommunestyret og eierorganet bør for øvrig forankres i eiermeldingen. KS sine anbefalinger fokuserer ellers på at kommunen må ha et system som sikrer representasjon fra kommunen dersom valgt eierrepresentant ikke kan møte. Anbefaling nummer 8 handler om det å sørge for bestemmelser om innkallingsfrist til generalforsamlinger og representantskapsmøter. I anbefalingen heter det at bestemmelser om innkallingsfrist bør tas inn i vedtektene, slik at det tas hensyn til kommunens behov for å ha tid til å behandle aktuelle saker

Kriterier for problemstilling 3 kan oppsummeres i følgende punkter:

10. Eiermelding behandles i kommunestyret minst en gang i valgperioden.
11. Dersom det ikke legges frem årlige eiermeldinger legges det frem en årlig rapport om tilstanden for selskapene (økonomi og spesielle saker).
12. At styringsdokumenter og avtaler som gjelder eierskap revideres jevnlig.
13. Hovedregelen er at kommuner oppnevner sentrale folkevalgte som representanter i eierorganene, og har sikret representasjon fra kommunen der valgt/utnevnt representant ikke kan møte.
14. Bestemmelser om innkallingsfrist til generalforsamling og representantskapsmøter tas inn i selskapsvedtektene med tanke på at kommunen skal ha tid til forsvarlig behandling av aktuelle saker.